

แนวทางและแนวปฏิบัติการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (Open Government Data Guideline)

โดย นางสาวปณณนุช ลิ้มเมธาพงศา
นักวิชาการแผนกที่ภาพถ่ายปฏิบัติการ

วัตถุประสงค์

- เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางและแนวปฏิบัติการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ
- เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้เกี่ยวกับแนวทางและแนวปฏิบัติการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้

เนื้อหา

การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ข้อมูลภาครัฐในทุกวันนี้มีจำนวนมหาศาลแต่ไม่ได้นำข้อมูลมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ เผยแพร่ประโยชน์ไม่ได้และประชาชนเข้าถึงยาก ดังนั้นเพื่อการแก้ปัญหาเหล่านี้ เราจึงต้องหาวิธีเปิดเผยข้อมูลภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ ข้อมูลเปิดภาครัฐ คือ ข้อมูลที่รัฐจะต้องเปิดเผยต่อสาธารณะตามกฎหมายให้ใช้ได้โดยเสรี อย่างไม่จำกัดวัตถุประสงค์ และไม่เสียค่าใช้จ่าย ข้อมูลเปิดภาครัฐจะช่วยสร้างความโปร่งใสให้กับภาคส่วนต่าง ๆ ในการบริหารประเทศ ช่วยสร้างคุณค่าให้กับสังคมและสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ พร้อมกันนั้นยังสร้างการมีส่วนร่วมให้กับประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลเพื่อตรวจสอบได้อีกด้วย

ประเภทและความสัมพันธ์ของข้อมูล ข้อมูลประเภทต่าง ๆ แบ่งออกเป็น ๕ ประเภท ได้แก่

๑. ข้อมูลขนาดใหญ่ หรือ Big Data คือ คลังข้อมูลขนาดใหญ่ทั้งหมดจากทุกแหล่ง จากทุกรูปแบบ ซึ่งเป็นข้อมูลขนาดใหญ่ โดยหนึ่งในข้อมูลขนาดใหญ่นั้นจะมีประเภทของข้อมูลที่มีชื่อว่าข้อมูลเปิดและข้อมูลภาครัฐอยู่ด้วย

๒. ข้อมูลเปิด หมายถึง ข้อมูลที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างเสรี

๓. ข้อมูลภาครัฐ คือ ข้อมูลที่อยู่ในการครอบครองของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งหากมองให้ลึกลงไปจะเห็นว่าส่วนของข้อมูลเปิดกับข้อมูลภาครัฐมีความสัมพันธ์กันอยู่ ส่วนนั้นเราจะเรียกว่า ข้อมูลเปิดภาครัฐ

๔. ข้อมูลเปิดภาครัฐ หมายถึง ข้อมูลเปิดที่หน่วยงานของรัฐต้องเปิดเผยต่อสาธารณะได้และเมื่อแตกย่อยลงไปอีกทีจะพบว่าข้อมูลประเภทชุดข้อมูลที่มีคุณค่าสูงอยู่ในข้อมูลเปิดภาครัฐด้วย

๕. ชุดข้อมูลที่มีคุณค่าสูง สามารถอยู่ในชุดข้อมูลใหญ่ ข้อมูลเปิดและข้อมูลภาครัฐได้ด้วยเช่นกัน โดยชุดข้อมูลที่มีคุณค่าสูงจะถือเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ทั้งในมุมผู้ให้ข้อมูลและมุมของผู้นำข้อมูลไปใช้ ชุดข้อมูลที่มีคุณค่าสูงต้องเป็นข้อมูลที่ตรงความต้องการของผู้ใช้ข้อมูลอย่างแท้จริงและสามารถนำไปใช้ต่อได้อย่างกว้างขวาง

การเตรียมข้อมูลเพื่อเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ

ข้อมูลเปิดภาครัฐมีความสำคัญและมีประโยชน์มากเพราะฉะนั้นก่อนที่จะเปิดเผยออกไปจะต้องเตรียมพร้อมข้อมูลเหล่านี้ก่อน โดยหลักในการเตรียมการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ คือ การพิจารณาคุณลักษณะข้อมูลเปิดภาครัฐและการประเมินความพร้อมของการเปิดเผยข้อมูล สำหรับการพิจารณาคุณลักษณะข้อมูลเปิดภาครัฐ ควรพิจารณาให้เป็นไปตามคุณลักษณะของข้อมูลเปิด ๑๐ ประการ ได้แก่

รูปที่ ๑ การพิจารณาคุณลักษณะข้อมูลเปิดภาครัฐ ๑๐ ประการ

ที่มา : แนวทางและแนวปฏิบัติการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ e-Learning สถาบันพัฒนาบุคลากรภาครัฐด้านดิจิทัล

๑. สมบูรณ์ (Complete) ข้อมูลต้องครบถ้วน พร้อมใช้ และไม่เป็นข้อมูลส่วนบุคคล
๒. ปฐมภูมิ (Primary) คือ ได้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลโดยตรงโดยไม่ปรับแต่ง
๓. เป็นปัจจุบัน (Timely) ต้องเป็นข้อมูลที่ปรับปรุงล่าสุด
๔. เข้าถึงได้ง่าย (Accessible) ใช้งานได้หลายช่องทาง
๕. อ่านได้ด้วยเครื่อง (Machine-readable) หรือคอมพิวเตอร์สามารถประมวลผลได้
๖. ไม่เลือกปฏิบัติ (Non-discriminatory) โดยผู้ใช้งานต้องใช้ข้อมูลได้อย่างอิสระ
๗. ไม่จำกัดสิทธิ (Non-proprietary) ซึ่งจะต้องอยู่ในรูปแบบมาตรฐานที่สามารถใช้ได้หลายแพลตฟอร์ม
๘. ปลอดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (License-free) ผู้ใช้สามารถใช้ได้โดยไม่ผิดกฎหมายและไม่ต้องขออนุญาตใคร
๙. คงอยู่ถาวร (Permanence) ข้อมูลต้องสามารถใช้งานได้ตลอดเวลาและควบคุมการเปลี่ยนแปลงของชุดข้อมูล
๑๐. ไม่มีค่าใช้จ่าย (Free of charge) ผู้ใช้ข้อมูลจะต้องไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงข้อมูล

กรณีที่มีกฎหมายกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับคุณลักษณะของข้อมูลเปิดภาครัฐอย่างหนึ่งอย่างใดไว้เป็นการเฉพาะ ให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐที่กำหนดไว้ตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น และนอกจากการพิจารณาคุณลักษณะข้อมูลเปิดภาครัฐแล้ว เราจะต้องประเมินความพร้อมของการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐผ่านกิจกรรมทั้ง ๕ ด้านนี้

๑. การบริหารจัดการข้อมูลเปิดด้วยการจัดทำแผนในการบริหารจัดการและเปิดเผยข้อมูล
๒. สร้างองค์ความรู้และทักษะให้กับผู้ใช้ข้อมูลด้วยการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐภายในหน่วยงาน
๓. สนับสนุนและส่งเสริมการนำข้อมูลไปใช้เพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ
๔. งบประมาณ จะต้องมีการกำหนดงบประมาณที่จำเป็นต่อการเปิดเผย
๕. กำหนดกลยุทธ์หรือกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน

หากเราเตรียมข้อมูลเพื่อเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ก็จะนำไปสู่ขั้นตอนของการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐสู่สาธารณะที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดประโยชน์จริงตามเป้าหมายที่หน่วยงานได้ตั้งไว้

ขั้นตอนการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ หลังจากเสร็จสิ้นการเตรียมการแล้วจะเข้าสู่ขั้นตอนเปิดเผยชุดข้อมูลสู่สาธารณะ ซึ่งมีทั้งหมด ๑๐ ขั้นตอน ได้แก่

รูปที่ ๒ แสดงขั้นตอนการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ

ที่มา : แนวทางและแนวปฏิบัติการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ e-Learning สถาบันพัฒนาบุคลากรภาครัฐด้านดิจิทัล

ขั้นตอนที่ ๑ : ตรวจสอบชุดข้อมูลที่มีอยู่ในหน่วยงาน ว่ามีการทำธรรมาภิบาลภาครัฐหรือยัง หากทำแล้วให้คัดข้อมูลสาธารณะออกมาแต่หากยังไม่ได้ทำ ให้ทำธรรมาภิบาลข้อมูลก่อนแล้วคัดข้อมูลสาธารณะออกมา

ขั้นตอนที่ ๒ : พิจารณาชุดข้อมูลที่จะนำมาเปิดเผย ให้นำข้อมูลสาธารณะที่คัดไว้มาระบุประเภทความสำคัญและทิศทางที่จะนำไปใช้ โดยดูจากเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

๑. กฎหมายกำหนดให้เปิดเผย
๒. เปิดตามภารกิจของหน่วยงาน
๓. สร้างความโปร่งใสและป้องกันการทุจริต
๔. มีประโยชน์ต่อผู้พัฒนาในการนำไปพัฒนาบริการภาครัฐ
๕. มีประโยชน์ต่อกลุ่มผู้ใช้งาน

ขั้นตอนที่ ๓ : จัดลำดับความสำคัญในการเปิดเผย โดยดูจากคุณค่าของแต่ละชุดข้อมูล คุณภาพของชุดข้อมูลและการบริหารจัดการของชุดข้อมูลเปิด หากข้อมูลชุดใดมีคุณค่าสูง มีคุณภาพ และรูปแบบพร้อมเปิดเผย ให้ข้อมูลชุดนั้นได้รับการเปิดเผยก่อน

ขั้นตอนที่ ๔ : การรวบรวมจัดทำชุดข้อมูล ให้จัดการคัดแยกและรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่ง หลายที่ และหลายรูปแบบมาจัดทำเป็นชุดข้อมูลที่ถูกต้อง

ขั้นตอนที่ ๕ : การจำแนกประเภทข้อมูลและตัวอย่าง ตรวจสอบข้อมูลให้แน่ชัด โดยต้องคำนึงถึงคุณภาพของข้อมูลและสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาร่วมด้วย เมื่อจำแนกประเภทข้อมูลได้แล้วจึงนำไปเผยแพร่ได้

ขั้นตอนที่ ๖ : การเตรียมความพร้อมก่อนนำเสนอเผยแพร่ โดยจะต้องทำให้ชุดข้อมูลอยู่ในรูปแบบเปิดให้ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ง่าย ต้องแปลงไฟล์ได้โดยไม่ต้องผ่านการตรวจสอบคุณภาพ ความต้องการและมีมาตรฐาน ต้องกำหนดความถี่ในการปรับปรุง ต้องปรับปรุงความถี่อย่างไร ใช้วิธีใด และต้องมีการจัดทำเมทาตาต้า

ขั้นตอนที่ ๗ : จะต้องได้รับการอนุมัติจากหัวหน้าหน่วยงานของรัฐหรือราชการในการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ

ขั้นตอนที่ ๘ : เปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐผ่านสองช่องทาง ได้แก่

๑. ผ่านศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐโดย สพร. คือ ศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ
๒. ผ่านเว็บไซต์ของหน่วยงานเอง โดยสามารถเชื่อมมาที่แพลตฟอร์มของ สพร.

ขั้นตอนที่ ๙ : การวัดผล ซึ่งจะต้องมีการทำแผนวัดผลเพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาข้อมูลเปิดภาครัฐอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนที่ ๑๐ : การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยจะต้องนำผลที่ได้จากการวัดผลมาปรับปรุงต่อเนื่อง ทั้งแก้ไขหรือปรับปรุงข้อมูลเดิมให้มีความผิดพลาดน้อยที่สุด มีคุณภาพมากขึ้นตอบโจทย์กลุ่มผู้ใช้ข้อมูล ดูเทรนด์โลก กำหนดเป้าหมายและทำ High value Datasets

หากทำอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ทั้ง ๑๐ ขั้นตอน ข้อมูลที่เผยแพร่สู่สาธารณะไปจะมีคุณภาพประโยชน์ต่อทุกภาคส่วนในสังคมและประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนนั่นเอง

การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐผ่านศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ

เมื่อได้ข้อมูลที่พร้อมจะเปิดเผยแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการนำข้อมูลไปเผยแพร่ สำนักงานพัฒนารัฐบาล ดิจิทัล หรือ สพร. ขอแนะนำ การเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐผ่านศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ หรือ data.go.th โดย data.go.th เป็น Open Government Data Platform หรือศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ ที่ทำให้หน่วยงานของรัฐไม่ต้องไปตั้งบิใหม่เพื่อมาพัฒนาแพลตฟอร์มของตนเอง ผู้ใช้ข้อมูลสามารถมาใช้ข้อมูลจากแหล่งเดียวกัน และมีเอพีไอเชื่อมข้อมูลอยู่แล้วไม่เกิดปัญหาข้อมูลซ้ำซ้อนและผิดพลาด

การนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ในการปฏิบัติงาน

จากการศึกษาหลักสูตรในครั้งนี้ ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางและแนวปฏิบัติการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ สามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษานี้ไปประยุกต์ใช้กับงานบริการแผนที่หรือข้อมูลทางแผนที่ของกรมพัฒนาที่ดินได้ หากในอนาคตหน่วยงานมีการให้บริการข้อมูลแบบ Open Government data ก็จะสามารถทำให้เตรียมพร้อมและดำเนินการเปิดเผยข้อมูลได้อย่างถูกต้องตามหลักเกณฑ์

ประโยชน์ที่ได้รับต่อตนเอง

- ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางและแนวปฏิบัติการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ สามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษานี้ ไปประยุกต์ใช้กับงานบริการแผนที่หรือข้อมูลทางแผนที่ของกรมพัฒนาที่ดินได้
- เตรียมความพร้อมในการให้บริการแผนที่หรือข้อมูลทางแผนที่ของกรมพัฒนาที่ดิน หากในอนาคตหน่วยงานมีการให้บริการแผนที่หรือข้อมูลทางแผนที่ของกรมพัฒนาที่ดินแบบข้อมูลเปิดภาครัฐ (แบบไม่เสียค่าใช้จ่าย)
- ผู้ปฏิบัติงานสามารถทำงานได้สะดวกและคล่องตัวมากยิ่งขึ้น หากการให้บริการแผนที่หรือข้อมูลทางแผนที่ของกรมพัฒนาที่ดินให้บริการแบบข้อมูลเปิดภาครัฐ (แบบไม่เสียค่าใช้จ่าย)

ประโยชน์ที่ได้รับต่อองค์กร

หากในอนาคตองค์กรให้บริการแผนที่หรือข้อมูลทางแผนที่ของกรมพัฒนาที่ดินแบบไม่เสียค่าใช้จ่าย ทุกภาคส่วนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเสรี ข้อมูลเปิดภาครัฐจะช่วยสร้างความโปร่งใสให้กับองค์กร พร้อมกันนั้นยังสร้างการมีส่วนร่วมให้กับประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวกมากขึ้น

ประโยชน์ที่ได้รับต่อสาธารณะ

แนวทางและแนวปฏิบัติการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ เป็นการนำข้อมูลคุณภาพไปเผยแพร่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อคนทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐก็จะทำให้เกิดธรรมาภิบาล ลดปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน การวางแผนเชิงนโยบายบูรณาการ การใช้ประโยชน์จากข้อมูลร่วมกันและยังปรับปรุงการให้บริการสาธารณะอีกด้วย สำหรับภาคเอกชนก็จะได้นำข้อมูลเปิดไปต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่มทางธุรกิจขับเคลื่อนนวัตกรรมรวมถึงเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันระดับประเทศได้ และสำหรับภาคประชาชนนั้นจะเป็นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมกับภาครัฐในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล นำข้อมูลไปพัฒนาหรือต่อยอดกิจกรรมต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น

แหล่งที่มา

หลักสูตร : แนวทางและแนวปฏิบัติการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (Open Government Data Guideline)

บรรยายโดย : สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)

สถาบัน/หน่วยงาน/ระบบ : สถาบันพัฒนาบุคลากรภาครัฐดิจิทัล สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)

รูปแบบหลักสูตร : E-Learning

ช่วงเวลาการฝึกอบรม : สิงหาคม ๒๕๖๗